

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Suunta sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitukseksi on hyvä. Perhehoitoliitto ehdottaa edelleen asiakasmitoitukseksi 25 lasta sosiaalityöntekijää kohden. Ehdotus perustuu sosiaalityöntekijöiden itsensä tekemään arvioon riittävästä asiakasmitoituksesta (vrt. mm. Lastensuojelun Keskusliiton ja Talentian selvitys 2018) sekä aiemmassa lausunnossa esitettyihin perusteluihin.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

-

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

-

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

-

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

-

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaikaan vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitukset tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

-

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

30a § Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Perhehoitoliitto pyytää edelleen täsmentämään toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon osalta hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisen vastuuta siten, että vastuu on sosiaalityöntekijän eikä perhehoitajan. Toimeksiantosopimussuhteisen perhehoitajan vastuutehtäväksi ei ole tarkoituksenmukaista asettaa ko. erityisosaamista ja -resurssia vaativia tehtäviä. Perhehoitoliitto toivoo, että lastensuojelulakia muutettaessa huomioidaan myös toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon erityispiirteet.

Hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisvastuun säätäminen perhehoitajalle ei sovi toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon toiminnan luonteeseen. Perhehoitajan PRIDE-ennakkovalmennus ja tavanomainen sijoituksen aikainen täydennyskoulutus ei anna valmiuksia hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimiseen. Jos on tarkoitus, että toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa antaa tulevaisuudessakin myös muun kuin sosiaalialan ammattilaiset, ei perhehoitajan vastuulle voi asettaa tehtäviä, jotka vaativat suunnitelman tekemisen vaatimaa erityisosaamista sekä aikaresurssia. Perhehoitajan voimavarat on tarkoituksenmukaista suunnata korvaamattomaan ydintehtävään: sijoitetusta lapsesta huolehtimiseen.

Hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisvastuun säätäminen viranomaiselle sopii hyvin toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon toiminnan luonteeseen.

Toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito on sijaishuollon muodoista ainoa, jonka kokonaisvalvontavastuu on sosiaaliviranomaisella. Suunnitelma on sosiaaliviranomaiselle olemassa oleva ohjauksen ja valvonnan väline. Jos tehtävä säädetään perhehoitajan vastuulle, on riski että hoito- ja kasvatussuunnitelma ohjauksen ja valvonnan välineenä jää hyödyntämättä.

Luonnoksessa todetaan, että myös perhehoitajilla tulee olla riittävät tiedolliset valmiudet luvun 11 mukaisista rajoituksista, jotta he voivat erottaa ne perhehoidossa sallitusta kasvatusta-, valvonta- ja huolenpitotoiminnasta. Jos vastuu hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemisestä säädetään viranomaiselle, voidaan varmistaa merkittävästi sitä, että tietous perhehoidossa sallitusta kasvatusta-, valvonta ja huolenpitotoiminnasta juuri kyseisen lapsen tilannetta yksilöllisesti arvioiden lisääntyy ja päivittyy.

Toimeksiantosopimussuhteisessa perhehoidossa asuu 57% huostaanotetuista ja sijoitetuista lapsista eli kysymys on lasten joukosta, johon kuuluu suurin osa Suomessa huostaanotetuista ja sijoitetuista lapsista. Valvonnan ja ohjauksen parantaminen hoito- ja kasvatussuunnitelman avulla koskettaa siis suurinta osaa huostaanotetuista ja sijoitetuista lapsista.

49§ 3 mom. Asumisharjoittelu

Perhehoitoliitto kannattaa asumisharjoittelun sisällöstä, tarkoituksesta ja järjestämisestä säätämistä siten kuin lakiesityksessä esitetään. Asumisharjoittelun mahdollisuus osana sijaishuoltoa lisää sijaishuollosta itsenäistymisen vaiheen turvallisuutta ja varmistaa lapsen valinnan vapautta alan ja opiskelupaikan suhteen. Se yhdenvertaistaa sijoitettujen lasten asemaa suhteessa ikäovereihin ja mallintaa tavanomaista tapaa itsenäistyä läheisten aikuisten tuella lapsuudenkodista.

89§ Muutoksenhaku

Perhehoitoliitto esittää edelleen, että yhteydenpidon rajoittamista koskevassa päätöksenteossa perhehoitaja on asianosainen ja muutoksenhakuoikeus koskisi myös perhehoitajaa erityisissä tilanteissa, esimerkiksi koronapandemian aikaan yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätöksenteko tilanteessa, jossa perhehoitaja tai hänen huollossaan oleva lapsi kuuluu hoitavan lääkärin arvioin mukaan riskiryhmään.

Muutos olisi merkittävä perhehoitajan oikeusturvan varmistaja ja sitä kautta se vahvistaisi perhehoitajan tehtävän turvallisuutta. Perhehoitajan oikeusturvan varmistamisella olisi syntyvän oikeuskäytännön myötä vaikutusta myös valtakunnalliseen yhdenvertaisuuteen yhteydenpitoa koskevassa päätöksenteossa erityisissä tilanteissa.

Lehtosaari Anu
Perhehoitoliitto ry